

SOSYAL MEDYA KULLANICILARININ MODERNLİK ALGILARI VE YALNIZLIK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN SOSYOLOJİK OLARAK İNCELENMESİ¹

Merve Hatun KABAKCI
Bağımsız Araştırmacı, Türkiye
mervehatunkabakci@gmail.com
https://orcid.org/0000-0002-9579-8451

Fatma Ceyda BAŞ
Çankırı Karatekin Üniversitesi, Türkiye
fceyda@karatekin.edu.tr
https://orcid.org/0000-0002-4979-9621

Atıf	KABAKCI, M.,H.; BAŞ, F.,C. (2024). SOSYAL MEDYA KULLANICILARININ MODERNLİK ALGILARI VE YALNIZLIK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN SOSYOLOJİK OLARAK İNCELENMESİ. <i>İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi</i> , 16(3), 459-485.
------	---

ÖZ

Modernleşme ve sosyal medya kavramları ile yalnızlık kavramı arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlayan bu çalışma karma yöntem araştırma desenlerinden biri olan eş zamanlı karma yöntem araştırma deseni ile yürütülmüştür. Çalışmanın nicel bölümü için veri toplama aracı anket, nitel bölümü için ise veri toplama aracı görüşme tekniğidir. 18-55 yaş aralığındaki sosyal medya kullanıcıları, çalışmanın evrenidir. Örneklem seçiminde amaca yönelik ve kotalı örneklem bir arada kullanılmıştır. Çalışmanın örnekleme ise anket tekniği için 300, görüşme tekniği için ise 10 katılımcıdır. Oluşturulan anket formunun ilk kısmında *Kişisel Bilgi Formu*, ikinci kısmında ise sırasıyla *Modernite Ölçeği*, *De Jong Gierveld Yalnızlık Ölçeği*, *Sanal Ortam Yalnızlık Ölçeği* ve *Yalnızlıktan Kaçış Ölçeği* yer alır. Elde edilen veriler ekseninde modernleşme sonucunda yalnızlığın arttığını ve artan yalnızlığın sosyal medya kullanımının artışına yol açan etmenlerden biri olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca sosyal medya kullanımı yalnızlığa kesin bir çözüm üretmediği halde sosyal medya kullanıcıları için yalnızlıktan kaçmanın yolunun yine de sosyal medya kullanımı olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yalnızlık, Modernleşme, Sosyal Medya, Karma Yöntem Araştırması.

¹ Bu çalışma Merve Hatun Kabakçı tarafından Dr. Öğr. Üyesi Fatma Ceyda Baş danışmanlığında yazılan ve Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından kabul edilen "Sosyal Medya Kullanıcılarının Modernlik Algıları ve Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Sosyolojik Olarak İncelenmesi" isimli yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir.

SOCIOLOGICAL EXAMINATION OF THE RELATONSHIP BETWEEN SOCIAL MEDIA USERS' PERCEPTIONS OF MODERNITY AND LONELINESS LEVELS

ABSTRACT

This study, which aims to examine the relationship between modernization and the concept of loneliness with the concept of social media, was conducted using the simultaneous mixed method research design, which is one of the mixed method research designs. The data collection tool for the quantitative section of the study is a survey, and for the qualitative section, the data collection tool is the interview technique. The universe of the study consists of social media users aged between 18 and 55. Purposeful and quota sampling methods were used together in the sample selection. The sample size for the survey technique is 300, and for the interview technique, there are 10 participants. The created survey form includes the *Personal Information Form* in the first part, and the *Modernity Scale*, *De Jong Gierveld Loneliness Scale*, *Virtual Environment Loneliness Scale* and *Loneliness Escape Scale* in the subsequent parts. Based on the obtained data, it is possible to say that loneliness increases as a result of modernization, and increasing loneliness is one of the factors leading to an increase in social media usage. Additionally, although social media usage does not provide a definite solution to loneliness, it is seen that the way for social media users to escape from loneliness is still through social media usage.

Keywords: *Loneliness, Modernization, Social Media, Mixed Method Research.*

GİRİŞ

Avrupa’da ortaya çıkan ve kısa bir sürede tüm dünyaya yayılan modernleşme, bir değişim sürecidir. Bu değişim süreci sonucunda toplumlar kendi geçmişlerinden farklılaşmıştır. Modern toplum, aynı zamanda bir risk toplumdur (Beck, 2011) ve modern toplumdaki riskleri Giddens (2020); dışsal riskler ve imal edilmiş riskler olarak ikiye ayırmaktadır. Dışsal riskler, insan kontrolünde olmayan risklerdir. İmal edilmiş riskler ise insan kaynaklıdır ve yalnızlığın imal edilmiş risklerden biri olduğunu söylemek mümkündür. Yalnızlık ise insanlık tarihinin başlangıcından bu yana var olduğu tahmin edilmesine rağmen modernleşmenin toplumlar üzerinde etkin rol oynadığı zamanlara kadar acı vereceği düşüncesi ile araştırmalara dahil edilmemiştir. Modernleşme ile yalnızlığın toplumsal değişimler sonucunda ortaya çıkabilecek bir duygu olduğu kabul görmüştür ve yalnızlık, sosyolojik olarak incelenmeye değer kabul edilmiştir. Modernleşme ile eş zamanlı olarak toplumlar üzerinde etkili olan sosyal medya, bu çalışmanın bir diğer kavramıdır. Yapılan çalışmalardan bir kısmı sosyal medyanın yalnızlıktan kurtardığına bir diğer kısmı ise sosyal medyanın yalnızlaştırdığına yöneliktir. Bu çalışmanın amacı; yalnızlık kavramının geçirdiği dönüşümün modernleşme ve sosyal medya kavramları ekseninde incelenmesidir. Bu amaca ulaşabilmek için temelde *Modernleşme ve sosyal medya ile yalnızlık arasında nasıl bir ilişki vardır?* sorusuna yanıt aranmıştır. Çalışmanın etik kurul izni Çankırı Karatekin Üniversitesi Etik Kurulu tarafından 28-06-2022 tarihli yirmi altıncı toplantısında onaylanmıştır. Çalışmada eş zamanlı karma araştırma deseni kullanılmıştır. Çalışmanın evreni, 18-55 yaş arası sosyal medya kullanıcılarıdır. Örneklemi ise anket tekniği için 300, görüşme tekniği için 10 katılımcıdır. Verilerin analizi SPSS 22.0 ve MAXQDA 2022 programları ile gerçekleştirilmiştir.

MODERNLEŞME

Modernleşme kavramı, modern kelimesinden türetilmiştir. Modern kelimesinin kökeninin Latince *modernus* kelimesinden, *modernus* kelimesinin ise yine Latince olan *modo* kelimesinden türetildiği bilinmektedir. *Modo* kelimesi; *Hemen, şimdi* gibi anlamlara sahiptir. Modernleşmenin ilk kullanımı 5. yüzyıla tekabül etmekte ve Hıristiyanlık ile Hıristiyanlığın Romalı ve Pagan geçmişi arasındaki farkları ortaya koymaktadır (Kızılçelik, 1996, s. 9). Giddens (2019, s. 29) modernleşmeyi; Avrupa’da ortaya çıkan ve 20. yüzyıl itibari ile dünyaya yayılan kurumlar ve davranış biçimleri olarak tanımlarken Eisenstandt (Kongar, 2018, s. 227) ve Macionis (2015, s. 629) çalışmalarında modernleşmeyi; *bir değişim süreci* olarak ele almışlardır. Lerner’a göre modernleşmek, batılılaşmaktır ve modernleşme süreçleri her toplumda Batı’daki sıra ile gerçekleşmelidir (Kongar, 2018, s. 227). Lerner ile benzer şekilde Baudrillard (2018, s. 96) da modernleşmenin en özgün halinin Amerika’da olduğunu ve geriye kalan tüm ülkelerin modernleşmelerinin Amerikan modernleşmesinin alt yazılı ya da dublajlı bir hali olduğunu vurgulamaktadır. Tönnies ise modernleşmeyi; *Gemeinschaft’tan Gessellschaft’a* geçiş olarak tanımlamaktadır (Kaya, 2012, s. 112). Tüm bu tanımlamalar

çerçevesinde modernleşme; Sanayi Devrimi sonucunda Avrupa’da ortaya çıkan ve yaygınlık kazanan ve kısa bir sürede dünyaya yayılan bir değişim süreci olarak tanımlanabilir. Bu değişim süreciyle toplumlar kendi geçmişlerinden farklılaşmaktadır.

Modernleşme kavramını, farklı yönlerini de göz önünde bulundurarak sistematik bir şekilde inceleyebilmek için modernleşme kuramlarına ihtiyaç duyulmuştur (Altun, 2021, s. 2024). Modernleşme kuramlarının temel amaçlarından ilki; yaşanan toplumsal değişimi açıklamaktır. İkincisi ise modernleşmeyle ortaya çıkan toplumsal sorunlara çözüm üretmektir (Arslan, 2011, s. 21-23). Bir toplumun modernleşmesi için sadece toplumdaki kurumların modernleşmesi yeterli değildir, toplumdaki bireylerinde modernleşmeleri gerekmektedir (Cirhinlioğlu ve diğerleri, 2013, s. 38). Modernleşme kuramcıları arasında yer alan Inkeles ve Smith’in 1960 yılında gerçekleştirmiş oldukları araştırmanın sonuçlarına göre; toplumsal meseleler üzerine yoğunlaşmak, gönüllü oluşumlarda yer almak, gazete okuma alışkanlığına sahip olmak gibi bazı kriterler ile modern bireyi, geleneksel bireyden ayırmak mümkündür (Altun, 2021 s. 129). Klasik sosyoloji kuramcıları arasında yer alan Weber, Tönnies ve Durkheim’in sosyal teorilerinde modernleşme, kitle toplumunu oluşturmaktadır ve kitle toplumunun belirgin özelliklerinden biri; ilişkilerin yüzeysel bir hal alması ve yalnızlıktır. Bir diğeri ise ilişkilerin kitle iletişim araçları aracılığı ile gerçekleştirilmesidir (Macionis, 2015, s. 635-639).

Berger ve diğerleri (2015, s. 7) insanların geleneksel toplumda kendisini evindeymiş gibi hissederken modern toplumda yalnızlaştığına ve evsiz kaldığına değinmektedir. Bu çalışma kapsamında modernleşmenin sonuçları; bireycilik ve teknolojik gelişmeler olmak üzere iki başlıkta ele alınmıştır. Bireycilik; daha öncesinde kendisini toplumun olmazsa olmaz bir parçası olarak gören ve bulunduğu toplumda kendisini güvende hisseden modern bireyin kendi kabuğuna çekilmesine ve yaşadığı topluma duyarsızlaşarak yalnızlaşmasına yol açmaktadır (Solmaz, 2011, s. 50). Solmaz ile benzer şekilde Deveoğlu (2020, s. 344) da modernleşmeyle bireyciliğin ve bireycilik ile birlikte de yalnızlaşmanın ortaya çıkmasının beklenen bir sonuç olduğunu vurgulamıştır. Durkheim ise modernleşme sonucunda her ne kadar bireyciliğin toplumda egemen olmasına ve insanların bireyciliği benimsemesine rağmen her insanın içinde kolektivismden bir parça taşıdığını ileri sürmüştür ve ona göre insanlar, toplumla tekrar bütünleşebilmek için bireycilikten uzaklaşabilirler (Ritzer, 2011, s. 204-205). Teknoloji, Kongar’a göre geleneksel ve modern toplumu birbirinden ayıran evrensel nitelikli bir ölçüttür. Çünkü bir toplumda teknolojinin varlığı, o toplumda teknolojinin ortaya çıkmasına yol açan bilgi birikiminin varlığının işaretçisidir (2018, s. 228). Yaşanan teknolojik gelişmelerle sosyal ağlar aracılığıyla kurulan iletişim, yüz yüze iletişime tercih edilir hale gelmiştir. Bu durum toplumun bir kesimi için avantaj, diğeri bir kesimi için dezavantaj barındırmaktadır. Çünkü sosyal ağlar ile kurulan iletişim, toplumun bir kesimini sosyalleştirirken diğeri bir kesimini ise

yalnızlaştırmıştır (Deveoğlu, 2022 s. 345-347).

Beck'in risk toplumu olarak kavramsallaştırdığı toplum, modern toplumdur (Çuhacı, 2007, s. 135). Giddens'a göre modern toplumda iki tip risk bulunmaktadır. Bunlardan ilki; dışsal risklerdir. Dışsal riskler, insanlar tarafından oluşturulmamıştır ve insanların kontrolünde veya denetiminde değildir. Kara ölüm ve depresyon, dışsal risk örneklerindedir. İkincisi ise imal edilmiş risklerdir. İmal edilmiş riskler, dolaylı olarak da olsa insan kaynaklıdır. Boşanma oranlarındaki artış ve küresel ısınma, imal edilmiş risk örneklerindedir (Tezcan, 2017, s. 324). Dışsal riskler ile imal edilmiş riskler karşılaştırıldığı zaman imal edilmiş risklerin daha belirsiz olması dikkat çekicidir. Çuhacı'ya göre modern toplumdaki risklerin belirleyici özellikleri; toplumları farklı oranlarda etkilemesi, toplumdaki güvenlik ve denetim mekanizmalarının denetiminde olmaması ve her toplumu etkileyebilir nitelikte olması ile evrensel olsa da bireylerin aldığı kararlar ile şekillendiği için bir taraftan da bireysel olmasıdır (2007, s. 135). Tezcan'a göre ise toplumsal ilişkileri olumsuz yönde etkilemesi, modern toplumdaki risklerin belirleyici özelliklerindedir (2007, s. 326). Modern toplumdaki risklerin belirleyici özelliklerine sahip olan yalnızlığın imal edilmiş risklerden biri olduğunu söylemek mümkündür.

YALNIZLIK

Yalnızlık kavramının insanlık tarihinin başlangıcından bugüne var olduğu tahmin ediliyor olsa da bu kavram uzun bir süre taşıdığı olumsuz anlamlar sebebi ile araştırmalara konu edilmemiştir (Körler, 2011, s. 11). Erdoğan (2020, s. 299), yalnızlık kavramının; yalnız olmak, yalnız hissetmek ve yalnız yaşamak kavramları etrafında şekillendiğini öne sürmektedir. Freud, yalnızlığı 1939 yılında ilk kez terim olarak kullanmış ve bu terim ile içerisinde bulunduğu ruh halini, iç dünyasını okuyucuya aktarmıştır. Sullivan ise yalnızlığı insanların birbiri ile ilişki kurma, teması geçme ihtiyaçlarının karşılanmaması sonucunda ortaya çıkan bir duygu olarak tanımlamıştır (Bekhet ve diğerleri, 2008, s. 208). Freud ve Sullivan ile benzer şekilde Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanan Güncel Türkçe Sözlüğü'nde yalnızlık; *kimse olmama durumu, ıssızlık ve tenhalık* şeklinde tanımlanmıştır. Weiss, yalnızlığı insanların sosyal gereksinimlerinin karşılanmaması sonucunda ortaya çıkan bir duygu olarak tanımlamaktadır ve ona göre insan, kalabalıklar içerisinde dahi olsa sosyal gereksinimlerini karşılayamıyorsa, yalnızdır (Amaghani ve Akbağ, 2018, s. 8). 2012 yılında yaptığı çalışma ile yalnız yaşamayı *solo yaşam* olarak tanımlayan Klinenberg'e göre ise solo yaşam, toplumsal ilerlemenin bir gerekliliğidir ve beklenen bir durumdur. Bazı ülkeler solo yaşama karşı tepki gösterirken bazı ülkeler ise solo yaşamı teşvik edici kurslar açmıştır (Süleymanlı, 2008, s. 20). Solo yaşamı teşvik edici kurslar açan ülkeler için yalnızlık kaçınılması gereken bir durum değildir. Solo yaşam başlangıçta olumlu veya olumsuz olarak nitelendirilebilecek bir durum olamamakla birlikte bireylerin tercihlerine dayanıyor olsa da (Erdoğan, 2020 s. 299-300) yalnız yaşayanların bir süre sonra sosyal ilişkilerinin azaldığı

görülmüştür (Özodaşık, 2020, s. 49). Başka bir ifade ile solo yaşam biçimine sahip olan kişilerde başlangıçta sadece fiziksel bir yalnızlık söz konusu iken zaman içerisinde hem fiziksel hem de duygusal bir yalnızlık söz konusu olmuştur. Tüm bu tanımlamalar çerçevesinde yalnızlığın; her insan tarafından sosyal ilişkilerinin yetersizliği nedeni ile deneyimlenen, deneyimlenen şartlar dahilinde olumlu ya da olumsuz anlamlar yüklenen ve istenildiğinde son verilebilen bir kavram olduğunu söylemek mümkündür.

İnsanın doğadan uzaklaşması ve insan ile doğa arasındaki ilişkinin edilgen olmaktan çıkıp etken bir hale gelmesi, insanlık tarihinin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. İnsanlar doğadan uzaklaştığında kendi kaderlerinin belirleyicisi olacaklarını ve doğa yasalarını belirleyebileceklerini düşünmüşlerdir. Ancak hem bu düşüncelerini gerçekleştirememişlerdir hem de yalnız kalmışlardır. İlkel kabileler yalnızlıktan kaçmanın yolunu doğa ile tekrar bütünleşmekte ve grup bağılıkları oluşturmakta bulmuşlardır (Özodaşık, 2020, s. 9-11). Riesman'ın (2019, s. 31-32), *gelenek yönelimli toplum* kavramı ile tasvir ettiği, grup üyelerinin tüm yaşamlarını grup bağılıkları içerisinde sürdürdüğü ve grubun her bir üyesinin grup için önemli olduğu bir toplum tipidir. Bu toplum tipinde grup üyeleri tarafından uyulması gereken toplumsal kurallar bulunmaktadır. Toplumsal kurallara uymayan grup üyeleri dışlanmamaktadır ama bu grup üyelerinin şamanlık ve büyücülük gibi rollere sahip olduğu kabul edilmektedir. Gelenek yönelimli toplum tipinde yalnızlıktan bahsetmek mümkün değildir. İlkel toplumlarda olduğu gibi geleneksel toplumlarda da grup bağılıkları, yalnızlığa karşı koruyucu bir rol üstlenmiştir. Geleneksel toplumlarda yalnızlık, olumsuz anlamlara sahip olan ve kaçınılması gereken bir süreçtir (Karaca, 2019, s. 1-4). Ancak geleneksel dönemde yaşayan kişilerin hiçbir zaman yalnızlığı deneyimlemediğini söylemek mümkün değildir. Modernleşmeyle yalnızlık, sahip olduğu olumsuz anlamlardan kurtulmuş ve tıpkı acı, korku, mutluluk ve sevgi gibi hayatta herkesin deneyimlediği veya deneyimleyeceği bir duygu haline gelmiştir (Ulutaş ve Gökçen, 2019, s. 1821). Devecioğlu (2020, s. 344-345) modern dönemde yalnızlığın toplumdaki görünürlüğünü artırmasını bireycilik ile ilişkilendirmektedir. Ayrıca modern toplumda bireylerin yalnızlığı kalabalıklar içerisinde deneyimliyor olmasının yalnızlığı tespit etmeyi zorlaştırdığını ifade etmektedir. Özodaşık (2020, s. 39) ve Tutgun-Ünal (2020, s. 318) ise yaşanan toplumsal değişim sonucunda ve toplumsal nedenlerle ortaya çıktığı için yalnızlığın toplumsallaştığını vurgulamaktadır. Ancak tek bir toplum tipi olduğunu söyleyemediğimiz gibi tek tip bir toplumsal yalnızlıktan da bahsetmek mümkün değildir.

Bireysel bir deneyim olarak kabul edilmesi ve yalnızlık deneyimlerinin birbirinden farklı olması nedeni ile yalnızlık, uzun bir süre psikolojinin bir konusu olarak görülmüş ve yalnızlık konulu çalışmalar psikoloji alanında yoğunlaşmıştır. Ancak yalnızlık ve bireyselleşme arasındaki ilişkinin varlığı, yalnızlığın yaşanan toplumsal bir yapı içerisinde ve toplumsal nedenlerle deneyimleniyor olması

sosyolojik olarak incelenmesine yol açmıştır (Süleymanlı ve diğerleri, 2020 s. 269). Birincil grup ilişkileri yerine ikincil grup ilişkilerinin yaygınlık kazanması, aile yapısında meydana gelen dönüşümler ve hız kazanan toplumsal değişim; Bowman'a göre kişileri yalnızlığa iten nedenlerdendir (Çaycı ve Çaycı, 2017, s. 54). Ayrıca yapılan çalışmalar sonucunda internet bağımlılığı ve yalnızlık arasında olumlu bir ilişkinin tespit edilmesi, teknolojik gelişmelerinde kişileri yalnızlığa iten bir diğer neden olduğunu göstermektedir (Karagülle ve Çaycı, 2014, s. 6).

Simmel'in; bıkkınlık, mesafelilik ve yabancı tasvirleri yalnızlığın sosyolojik yönünü ifade edebilmek için oldukça önemlidir. Modern kent yaşamında bireylerin çevrelerine karşı duyarsızlaşmasını Simmel, bıkkınlık olarak tasvir eder ve ona göre bıkkınlığın mekanları metropollerdir. Maruz kalınan uyarıcıların çok fazla olması bıkkınlığa yol açmaktadır ve kentlerde yaşamını sürdürenler bu uyarıcılara karşı günden güne tepkisiz hale gelmektedir (2017, s. 98-100). Başlangıçta sadece uyarıcılara karşı olan bıkkınlık, zaman içerisinde insani ilişkilere de yansımaktadır. İnsani ilişkilerde görülen kırılma ve yüzeysellik, yalnızlığın ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır (Çalap ve Çebi, 2020, s. 447). Simmel'e göre (2017, s. 100-101) kentlerde yaşamını sürdüren insanlar için bıkkınlıktan kurtulmanın yolu, mesafeliliktir. Mesafelilik; kişinin çevresindeki nesnelere ve ilişkilerini değersizleştirmesidir. Geleneksel toplumda gün içerisinde kurulan ilişki nicelik olarak sınırlı olduğu için kişi daha özverili ve samimi bir yaklaşım sergileyebilir. Ancak modern toplumda gün içerisinde kurulan ilişki sayısı çok fazladır ve bu nedenle de kurulan ilişkiler yüzeyseldir. Foley (2011, s. 156), kent yaşamındaki kurulan ilişki sayısının fazlalığını şu cümleler ile ifade etmiştir: "İnsanlar gittikçe daha fazla açık-planlı veya cam duvarlı ofislerde çalışıyor, böylece tuvalet dışında yalnız kalabilmek imkansızlaşıyor. Tuvaletlerde bile ayırıcı bölmeler üst ve alttan açılarak yalnızlık asgariye indiriliyor." Her ne kadar kentler fiziksel yalnızlığı asgari düzeye indiriyor olsa da mesafeliliğin sunduğu özgürlük, kentte yaşayanlara kalabalıklar içerisinde yalnızlık hissedebileceği alanlar sunmaktadır (Simmel, 2017, s. 102-104). Toplumsal tipler Simmel'e göre toplum tarafından oluşturulmaktadır ve yabancı da onun toplumsal tiplerinden biridir (Gökçen ve Ulutaş, 2019, s. 118). Yabancı toplumsal tipi ile Simmel kişinin; grup içerisindeki bağlılıkları devam ettirdiği bir yakınlıkta aynı zamanda da grup ile bağlarını koparmadığı bir uzaklıkta olmasını ifade etmektedir. Bu durum ise yabancıyı grup ile ilişkisinde bir ölçüsüzlüğe neden olacaktır. Çünkü grubun yabancı ile kurduğu ilişki yüzeysel kalabilir ya da sınırların aktarıldığı bir derinlik kazanabilir (Simmel, 2020, s. 151-152). Simmel'in bıkkınlık, mesafelilik ve yabancı kavramlarının bir süreç olarak ifade etmek mümkündür. Modernliğin mekânı olarak kabul gören kentler, toplumsal ilişkileri olumsuz olarak etkilemekte ve yalnızlığı her geçen gün daha da görünür kılmaktadır ve yalnızlığın sosyolojik yönü aşıkardır.

SOSYAL MEDYA

Sosyal medya kavramı; takip etmek ve izlemek anlamına karşılık gelen *-seq* ve *-sequi* kelimelerinden türetilmiş olan sosyal (Yetişkin, 2013, s. 273) ve çeşitli içeriklerin aktarımı anlamına gelen medya kelimelerinin (Ataizi, 2019, s. 49) bir arada kullanılması ile oluşmuştur. Komito ve Bates (2009)'a göre sosyal medya, bir alandır ve bu alanda çeşitli içerikler internet tabanlı uygulamalar aracılığı ile kullanıcıların etkileşimine sunulmaktadır. Solis, sosyal medya kavramını tanımlarken sosyal bilimlerden yararlanılması gerektiğini öne sürmekle birlikte sosyal medyanın çeşitli kültürlerden insanları birleştirici bir role sahip olduğuna dikkat çekmektedir. Sosyal medya; tüm kültürlerden ve tüm yaş gruplarından katılımcıların birbirleri ile iletişim halinde olduğu internet tabanlı uygulamalar bütünüdür. Sosyal medya aracılığı ile gerçekleşen iletişim, kurallara bağlıdır ve kullanıcılar kendilerini özgür hissetmektedir. Ayrıca sosyal medya, kullanıcılarına hızlı ve kapsamlı bir iletişim kurma olanak sağlamaktadır.

Sosyal medyanın ilk ortaya çıkışı 1970'li yıllardır (Edosomwan ve diğerleri, 2011, s. 80). Ancak yaygınlık kazanması Web 1.0'dan Web 2.0'a geçiş yılı olan 2004 yılı ve sonrasında gerçekleşmiştir. Web 2.0'a geçiş ile kullanıcılar, internet dünyasının hem tüketicisi hem de üreticisi olmuşlardır (Bostancı, 2019, s. 14-16). Modernleşme ve sosyal medya, toplumlar üzerinde benzer zamanlarda etkili olmuş olan iki ayrı kavramdır ve sosyal medya modernliğin ve modernliğin getirilerin aktarıcısı olmuştur. Sosyal medyanın üstlendiği bu rol onu *modern yaşamın hac merkezi* haline getirmiştir. Çünkü sosyal medya, modern toplumlarda dini yapılardan daha fazla kişiyi ağırlar olmuştur ve bu sayı her geçen gün daha da artmaktadır (Cereci, 2019, s.s. 34-35). 2023 yılı Ocak ayında yayınlanan Digital 2023: Turkey raporuna göre; dünya nüfusunun %59,4'ü ve Türkiye nüfusunun %73,1'i sosyal medya kullanıcıdır.

Sosyal medya ve yalnızlık arasındaki ilişkiye odaklanan çalışmalarda öne çıkan iki görüş vardır. Bunlardan ilki; modernleşme sonucunda insanın yalnızlaştığını ve yalnızlığını gidermek için sosyal medya kullanıcısı olduğunu öne sürmektedir. Medya, Karaboğa'ya göre toplumsallaşmayı sağlayan dört temel araçtan biridir. Medya içerisinde ise sosyal medya, pek çok kullanıcıya kendilerini özgür bir şekilde ifade etme ve ortak fikirlere sahip olan pek çok kişiye ulaşma imkânı sağlamıştır (2018, s. 916-918). Bu durum sosyal medya kullanıcılarının iletişim tercihlerini değiştirmiş ve sanal ilişkiler, yüz yüze ilişkilere tercih edilir olmuştur (Türkel ve Dilmaç, 2019, s. 67). İkinci görüş ise sosyal medya kullanımının yalnızlaştırdığını öne sürmektedir. Bu görüşe göre sosyal medya kullanıcılarının yalnız olmasının nedeni; kurulan ilişkilerin yüzeyselliği ve paylaşımın sınırlı olmasıdır. Ayrıca sosyal medya kullanıcıları fark etmiştir ki gündelik yaşamda kurulan iletişim ile sosyal medya aracılığı ile kurulan iletişim birbirinden farklıdır (Özodaşık, 2020, s. 162-163). Tüm bunların yanı sıra sosyal medya platformlarının kullanıcıları gözetlemeye açık kılması kullanıcıların kendilerini düşündükleri gibi özgür bir şekilde ifade edememesine yol açmaktadır ve kullanıcılar yalnızlık

ile baş başa kalmaktadır (Karaboğa, 2018, s. 918). Ancak belirtilmesi gerekir ki kişileri sosyal medya kullanımına iten yalnızlık ile sosyal medya kullanıcılarının deneyimledikleri yalnızlık birbirinden farklıdır.

Sosyal medya kullanıcılarının deneyimledikleri yalnızlık, teknolojik ya da dijital yalnızlık olarak adlandırılmıştır (Özen ve Korukçu-Sarıcı, 2010, s. 151). Modern dönemde yaşanan yalnızlığın geleneksel dönemdeki yalnızlıktan farkı; belirgin olmayan göstergelere sahip olması, ilişkilerin yüzeyselleşmesi ve yalnızlığın kalabalıklar içerisinde deneyimlenebiliyor olmasıdır. Teknolojik yalnızlığın modern dönemdeki yalnızlıktan farkı ise yalnızlığı deneyimleyenlerin aktif sosyal medya kullanıcısı olmaları ve çok daha fazla kişi ile etkileşime geçebileceği veya geçtiği bir dönemde hem gündelik yaşamda hem de sanal ortamda yüzeysel ilişkilere maruz kalması ve yalnızlığı deneyimliyor olmalarıdır. Hem de sanal dünyadaki kalabalıklara rağmen. Ne modern yaşamın ne de sosyal medyanın sunduğu sanal ortam, toplumların ihtiyacı olan bütünleşme ve bağlanma ihtiyacını karşılayamamakta ve bireyler her yeni gün, ilişki sayılarının ve etraflarındaki kalabalıkların artmasına rağmen yalnız kalmaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışma; karma yöntem ile gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışmalarda karma yöntemin kullanılması gerekçeleri; üçgenleme, gelişim, genişletme, tamamlayıcılık ve başlangıç olmak üzere beşe ayrılmaktadır. Bu çalışma için karma yöntemin kullanılması gerekçesi tamamlayıcılıktır. Tamamlayıcılık; kullanılan yöntemlerden biri ile elde edilen bilgilerin kullanılan bir diğer yöntem ile açıklanmasına olanak sağlayarak çalışmayı zenginleştirmektir. Karma yöntemde öne çıkan üç temel desen bulunmaktadır ve bu çalışmada eş zamanlı karma yöntemler araştırma deseni kullanılmıştır. Eş zamanlı karma yöntemler araştırma deseni; nicel ve nitel yöntemin ağırlığı aynıdır. Veriler aynı zamanlarda, ayrı ayrı toplanır ve ayrı ayrı analiz edilir. Verilerin birleşimi, tartışma ve sonuç aşamasında gerçekleşir (Toraman, 2021 s. 12-16). Çalışma kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Modernleşme ve yalnızlık arasında nasıl bir ilişki mevcuttur?
2. Yalnızlık ile yalnız yaşamak arasında nasıl bir ilişki mevcuttur?
3. Sosyal medya ve yalnızlık arasında nasıl bir ilişki mevcuttur?
4. Yalnızlığın topluma olan yansımaları nelerdir?
5. Toplumsal yalnızlık sorunu ile karşı karşıya kalırsa ne gibi tedbirler alınmalıdır?

Araştırmanın evrenini 18-55 yaş arası sosyal medya kullanıcıları oluşturmaktadır. Bu çalışmada örneklem seçiminde amaca yönelik ve kotalı örneklem bir arada kullanılmıştır. Araştırmanın nicel kısmı için örneklem 300 katılımcıdır ve bu katılımcılara anket uygulanmıştır. Nitel kısmı için ise örneklem 10 katılımcıdır ve katılımcılar ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Nicel verilerin toplanması

için oluşturulan anket formu iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde *Kişisel Bilgi Formu* yer alır. Oluşturulmuş olan bu form 10 sorudan oluşmaktadır. Anket formunun ikinci bölümünde ise dört ölçek yer almaktadır. Ölçeklerden ilki; Cirhinlioğlu, Ok ve Cirhinlioğlu (2013) tarafından geliştirilen modernite ölçeğidir. 30 maddeden oluşan modernite ölçeğinin 8 alt boyutu bulunmaktadır. Ölçek 5'li likert tipidir. Ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0,88'dir. Bu çalışmada ise ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0,89 olarak hesaplanmıştır. Ölçeklerden ikincisi; Gierveld ve Kamphuis (1985) tarafından geliştirilen De Jong Gierveld yalnızlık ölçeğidir. Ölçek, 34 madde ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0,86'dır. Türkçe'ye Çavdar ve arkadaşları (2015) tarafından uyarlanmıştır ve uyarlanmış ölçek 11 maddeden ve 2 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek, 4'lü likert tipidir ve Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0,0873'dür. Bu çalışmada ise ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0,78 olarak hesaplanmıştır. Ölçeklerden üçüncüsü; Korkmaz, Usta ve Kurt (2014) tarafından geliştirilen sanal ortam yalnızlık ölçeğidir. Ölçek, 20 madde ve üç alt boyuttan oluşmakla birlikte 5'li likert tipidir. Ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0,816'dır. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0,81 olarak hesaplanmıştır. Dördüncü ölçek ise Kim ve Kim (2017) tarafından geliştirilmiş olan yalnızlıktan kaçış ölçeğidir. 3 maddeden ve tek boyuttan oluşan ölçeğin orijinali, dijital oyun bağımlılığı ve yalnızlık arasındaki ilişkinin tespit edilmesi için kullanılmaktadır. Bu çalışma kapsamında ölçek soruları uyarlanmıştır. Ölçek 5'li likert tipidir. Ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0,87'dir. Bu çalışmada ise ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0,86 olarak hesaplanmıştır. Nitel verilerin toplanması için 5 sorudan oluşan yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmış ve hazırlanan sorular katılımcılara yöneltilmiştir.

Nicel ve nitel veriler Temmuz 2022 ve Kasım 2022 tarihleri arasında toplanmıştır. Oluşturulmuş olan kişisel bilgi formu ve ölçekler Google Formlara yüklenmiş ve nicel veri toplama süreci tamamen çevrimiçi bir şekilde gerçekleşmiştir. Veri toplama süreci sona erdiğinde elde edilen veriler, SPSS 22.0 istatistik programı ile analiz edilmiştir. Nitel veri toplama süreci, hazırlanmış olan yapılandırılmış görüşme formlarındaki soruların bazı katılımcılara çevrimiçi, bazı katılımcılara ise yüz yüze olarak yöneltilmesi ile gerçekleşmiştir. Görüşme esnasında katılımcıların rızası alınarak ses kaydı alınmıştır. Veri toplama süreci tamamlandığında ses kayıtları deşifre edilmiş ve elde edilen veriler MAXQDA 2022 programında kodlar ve temalar oluşturularak içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Kod ve tema oluştururken katılımcıların cevaplarında öne çıkan bulgular ve mevcut literatür göz önünde bulundurulmuştur.

BULGULAR

Nicel Araştırma

Oluşturulan anket formunun ilk bölümü katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini ve sosyal medya kullanım alışkanlıklarını tespit etmeye yöneliktir.

Elde edilen bulgular aşağıdaki gibidir.

Tablo 1.

Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı

Değişkenler	Alt Kategoriler	N	%
Cinsiyet	Kadın	183	61
	Erkek	117	39
Medeni Durum	Bekar	216	72
	Evli	81	27
	Boşanmış	3	1
Yaş	18-25	150	50
	26-35	98	32,7
	36-45	40	13,3
	46-55	12	4
Eğitim Durumu	İlkokul	4	1,3
	Ortaokul	3	1
	Lise	39	13
	Önlisans	37	12,3
	Lisans	138	46
	Yüksek Lisans	61	20,3
	Doktora	18	6
Yaşam Tarzı	Yalnız Yaşıyor	47	15,7
	Ailesiyle Birlikte	233	77,7
	Diğer(Arkadaş/Yurt)	20	6,7
Günlük Sosyal Medya Kullanım Süresi	1 saatten az	19	6,3
	1-2 saat	81	27
	2-3 saat	83	27,7
	3-4 saat	57	19
	4 saatten fazla	60	20

Katılımcıların %61'i kadınlardan %39'u erkeklerden oluşmaktadır. Bekar katılımcıların oranı %72'dir ve katılımcıların yarısı 18-25 yaş aralığındadır. Katılımcıların %46'sı lisans, %20,3'ü yüksek lisans seviyesindedir. Katılımcıların %77,7'si ailesi ile birlikte, %15,7'si yalnız yaşamaktadır. Yalnız yaşamayı yani solo yaşamı tercih eden katılımcıların oranı Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan tek kişilik hane halkı oranından daha düşüktür. Katılımcıların %27,7'si günün 2-3 saat, %27'si ise günün 1-2 saat sosyal medyada geçirmektedir. Çalışmada yer alan tüm ölçüklere ve ölçek alt boyutlarına ilişkin betimsel bulgular şu şekildedir:

Tablo 2.

Çalışmada kullanılan ölçeklere ilişkin betimsel bulgular

	N	Minimum	Maximum	Ortalama	Standart Sapma
Liberallik	300	1	5	4,01	0,69
Plan-düzen	300	1	5	4,09	0,82
Bilime inanma	300	1	5	3,52	1,15
Doğum kontrolü	300	1	5	3,19	1,27
Medya takibi	300	1	5	3,88	1,33
Üretim-tüketme	300	1	5	4,52	0,99
Laik olma	300	1	5	2,76	1,01
Cinsel eşitlik	300	1	5	3,35	1,18
Modernleşme Ölçeği	300	1,27	4,9	3,79	0,58
Duygusal Yalnızlık	300	0	1	0,35	0,31
Sosyal Yalnızlık	300	0	1	0,29	0,31
De Jong Gierveld Yalnızlık Ölçeği	300	0	1	0,32	0,25
Sanal Sosyalleşme	300	1	5	3	0,86
Sanal Paylaşım	300	1	5	1,95	0,89
Sanal Yalnızlık	300	1	5	3,48	0,89
Sanal Ortam Yalnızlık Ölçeği	300	1,3	4,55	2,75	0,60
Yalnızlıktan Kaçış Ölçeği	300	1	5	3,05	1,18

Örneklemin modernleşme ölçeği ortalaması 3,79'dur. De Jong Gierveld yalnızlık ölçeği ortalaması 0,32'dir. Sanal ortam yalnızlık ölçeği ortalamasının 2,75 iken sanal yalnızlık alt boyutunun ortalaması 3,48'dir. Sanal yalnızlık alt boyutunun ortalamasının ölçek ortalamasından yüksek olması dikkat çekicidir. Yalnızlıktan kaçış ölçeğinin ortalaması ise 3,05'dir.

Tablo 3.

Katılımcıların yalnızlık puanlarına göre dağılımı

	N	%
Yalnız Değil	124	41,3
Orta Derece Yalnız	158	52,7
Ciddi Yalnız	13	4,3
Çok Ciddi Yalnız	5	1,7

Katılımcıların toplam yalnızlık puanlarına göre dağılımına bakıldığında %52,7'sinin orta derecede yalnız olduğuna ve %41,3'ünün yalnız olmadığına ulaşılmıştır. Bu durumun nedeni; geçmişten bugüne yalnızlığın toplumda olumsuz anlamlara çağrışım yapması ve gizlenecek bir durum olarak görülmesi olabilir.

Tablo 4.
Yalnızlık ve modernleşme arasındaki korelasyon

		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
1.Liberallik	r	1,00											
	p												
2.Plan-Düzen	r	,42*	1,00										
	p	0,00											
3.Bilime İnanma	r	,48*	,35*	1,00									
	p	0,00	0,00										
4.Doğum Kontrolü	r	,20*	,16*	,36*	1,00								
	p	0,00	0,01	0,00									
5.Laik Olma	r	,25*	,2*	,49*	,44*	1,00							
	p	0,00	0,00	0,00	0,00								
6.Cinsel Eşitlik	r	0,05	0,00	,12*	0,06	,22*	1,00						
	p	0,43	0,98	0,04	0,30	0,00							
7.Medya Takibi	r	,17*	,21*	,19*	,14*	,12*	0,02	1,00					
	p	0,00	0,00	0,00	0,01	0,03	0,71						
8.Üretim-Tüketme	r	,29*	,25*	,31*	,31*	,24*	0,05	,23*	1,00				
	p	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,39	0,00					
9.Modernleşme	r	,73*	,57*	,74*	,59*	,56*	,2*	,34*	,52*	1,00			
	p	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00				
10.Duygusal Yalnızlık	r	-0,02	-0,03	0,05	,12*	,12*	-,11*	-0,05	0,03	0,05	1,00		
	p	0,78	0,59	0,40	0,04	0,04	0,05	0,35	0,62	0,42			
11.Sosyal Yalnızlık	r	-0,09	-0,06	-,11*	-0,01	-0,02	-0,06	-0,06	-0,04	-,11*	,37*	1,00	
	p	0,11	0,01	0,05	0,89	0,71	0,34	0,33	0,51	0,05	0,00		
12.Yalnızlık	r	-0,07	-0,11	-0,03	0,08	0,04	-,15*	-0,07	-0,01	-0,04	,87*	,75*	1,00
	p	0,24	0,07	0,61	0,19	0,45	0,01	0,24	0,90	0,53	0,00	0,00	

* Korelasyon $P < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

Duygusal yalnızlık ile doğum kontrolü ve laik olma alt boyutları arasındaki ilişki pozitif yönlü, zayıf ve anlamlıdır. Duygusal yalnızlık ile cinsel eşitlik alt boyutu arasında ise negatif yönlü, zayıf ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir Sosyal yalnızlık ile cinsel eşitlik, bilime inanma alt boyutları ve toplam modernleşme düzeyi arasındaki ilişki negatif boyutlu, zayıf ve anlamlıdır. Toplam yalnızlık düzeyi ile cinsel eşitlik alt boyutu arasında negatif yönlü, zayıf ve anlamlı bir ilişki mevcuttur. Ancak toplam modernleşme düzeyi ile toplam yalnızlık düzeyi arasında bir ilişki yoktur. Modernleşme alt boyutları arasında yer alan cinsel eşitlik ve yalnızlık arasındaki ilişki bu çalışma kapsamında dikkat çeken bir diğer unsurdur.

Tablo 5.

Sanal ortam yalnızlığı ve modernleşme arasındaki korelasyon

		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
1.Liberallik	r	1,00												
	p													
2.Plan-Düzen	r	,42*	1,00											
	p	0,00												
3.Bilime İnanma	r	,48*	,35*	1,00										
	p	0,00	0,00											
4.Doğum Kontrolü	r	,2*	,16*	,36*	1,00									
	p	0,00	0,01	0,00										
5.Laik Olma	r	,25*	,2*	,49*	,44*	1,00								
	p	0,00	0,00	0,00	,00									
6.Cinsel Eşitlik	r	0,05	0,00	,12*	,06	,22*	1,00							
	p	0,43	0,98	0,04	0,30	0,00								
7.Medya Takibi	r	,17*	,21*	,19*	,14*	,12*	0,02	1,00						
	p	0,00	0,00	0,00	,01	0,03	0,71							
8.Üretim-Tüketme	r	,29*	,25*	,31*	,31*	,24*	0,05	,23*	1,00					
	p	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,39	0,00						
9.Modernleşme	r	,73*	,57*	,74*	,59*	0,56	,2*	,34*	,52*	1,00				
	p	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00					
10.Sanal Sosyalleşme	r	,23*	0,08	,22*	,14*	,13*	0,04	0,07	,29*	,27*	1,00			
	p	0,00	0,19	0,00	0,02	0,02	0,48	0,20	0,00	0,00				
11.Sanal Paylaşım	r	0,04	-0,08	,14*	,16*	,12*	-0,08	0,01	,17*	,15*	,53*	1,00		
	p	0,44	0,18	0,02	0,01	0,04	0,19	0,93	0,00	0,01	0,00			
12.Sanal Yalnızlık	r	0,01	-0,01	0,03	-,13*	-0,10	0,03	-0,07	-0,05	-0,05	0,11	-,13*	1,00	
	p	0,92	0,91	0,64	0,02	0,08	0,59	0,24	0,37	0,40	0,07	0,03		
13.Sanal Ortam Yalnızlığı	r	,16*	0,00	,22*	,12*	0,10	-0,02	0,02	,23*	,22*	,86*	,75*	,32*	1,00
	p	0,01	0,95	0,00	0,04	0,09	0,75	0,79	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	

*Korelasyon $P < 0,05$ düzeyinde anlamlı.

Sanal sosyalleşme ile liberallik, bilime inanma, doğum kontrolü, laik olma, üretim-tüketme alt boyutları ve toplam modernleşme düzeyi arasındaki ilişki pozitif yönlü, zayıf ve anlamlıdır. Sanal paylaşım ile bilime inanma, doğum kontrolü laik olma, üretim-tüketme alt boyutları ve toplam modernleşme düzeyi arasında pozitif yönlü zayıf ve anlamlı bir ilişki mevcuttur. Sanal yalnızlık ile doğum kontrolü arasındaki ilişki, negatif yönlü, zayıf ve anlamlıdır. Toplam sanal ortam yalnızlık düzeyi ile hem liberallik, bilime inanma, doğum kontrolü, üretim-tüketme alt boyutları arasında hem de toplam sanal ortam yalnızlık düzeyi ve toplam modernleşme düzeyi arasında pozitif yönlü, zayıf ve anlamlı bir ilişki vardır. Katılımcıların toplam sanal ortam yalnızlık düzeyleri ve modernleşme düzeyleri zayıf ($r = 0,22$) bir ilişki ile birlikte artar veya birlikte azalır. Bahsi geçen iki değişkenin birbirleri üzerinde açıkladıkları varyans %4,84'tür.

Tablo 6.*Sanal ortam yalnızlığı ve yalnızlık arasındaki korelasyon*

		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1.Duygusal Yalnızlık	R P	1,00						
2.Sosyal Yalnızlık	R P	,37* 0,00	1,00					
3.Yalnızlık	R P	,86* 0,00	0,79* 0,00	1,00				
4.Sanal Sosyalleşme	R P	0,01 0,85	-,13* 0,02	-,06 0,27	1,00			
5.Sanal Paylaşım	R P	,35* 0,00	,14* 0,02	,3* 0,00	,5* 0,00	1,00		
6.Sanal Yalnızlık	R P	-,20* 0,00	-,12* 0,04	-,20* 0,00	,127* 0,03	-,19* 0,00	1,00	
7.Sanal Ortam Yalnızlığı	R P	0,11 0,05	-0,05 0,42	0,05 0,40	,87* 0,00	,73* 0,00	,34* 0,00	1,00

* Korelasyon $P<0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

Sanal sosyalleşme ile sosyal yalnızlık alt boyutu arasındaki ilişki negatif yönlü, zayıf ve anlamlıdır. Sanal paylaşım ile sosyal yalnızlık düzeyi arasında pozitif yönlü, zayıf ve anlamlı, duygusal yalnızlık ve toplam yalnızlık düzeyi arasında pozitif yönlü, orta ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Sanal yalnızlık ile duygusal yalnızlık ile sosyal yalnızlık alt boyutları ve toplam yalnızlık düzeyi arasındaki ilişki ise negatif yönlü, zayıf ve anlamlıdır. Toplam sanal ortam yalnızlık düzeyi ile toplam yalnızlık düzeyi ve yalnızlık alt boyutları arasında bir ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 7.*Yalnızlıktan kaçış ve modernleşme arasındaki korelasyon*

		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1.Liberallik	r p	1,00									
2.Plan-Düzen	r p	,42* 0,00	1,00								
3.Bilime İnanma	r p	,48* 0,00	,35* 0,00	1,00							
4.Doğum Kontrolü	r p	,2* 0,00	,16* 0,01	,36* 0,00	1,00						
5.Laik Olma	r p	,25* 0,00	,2* 0,00	,41* 0,00	,44* 0,00	1,00					
6.Cinsel Eşitlik	r p	0,05 0,43	0,00 0,98	,12* 0,04	0,06 0,30	,22* 0,00	1,00				
7.Medya Takibi	r p	,17* 0,00	,21* 0,00	,19* 0,00	,14* 0,01	,12* 0,03	0,02 0,71	1,00			
8.Üretim-Tüketme	r p	,29* 0,00	,25* 0,00	,31* 0,00	,31* 0,00	,24* 0,00	0,05 0,00	,23* 0,00	1,00		
9.Modernleşme	r p	,73* 0,00	,57* 0,00	,74* 0,00	,59* 0,00	,56* 0,00	,2* 0,00	,34* 0,00	,52* 0,00	1,00	
10.Yalnızlıktan Kaçış	r p	0,05 0,41	0,00 0,95	,15* 0,01	,14* 0,01	,17* 0,00	-,07 0,20	-,05 0,35	0,09 0,13	,12* 0,04	1,00

* Korelasyon $P<0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

Toplam yalnızlıktan kaçış düzeyi ile bilime inanma, doğum kontrolü, laik olma alt boyutları ve toplam modernleşme düzeyi arasındaki ilişki pozitif yönlü, zayıf ve anlamlıdır. Katılımcıların yalnızlıktan kaçış düzeyleri ve modernleşme düzeyleri zayıf ($r = 0,12$) bir ilişki ile birlikte artar veya birlikte azalır. Bahsi geçen iki değişkenin birbirleri üzerinde açıkladıkları varyans %1,44'tür.

Tablo 8.

Yalnızlıktan kaçış ve yalnızlık arasındaki korelasyon

		1.	2.	3.	4.
1. Duygusal Yalnızlık	r	1,00			
	p				
2. Sosyal Yalnızlık	r	,37*	1,00		
	p	0,00			
3. Yalnızlık	r	,86*	,79*	1,00	
	p	0,00	0,00		
4. Yalnızlıktan Kaçış	r	,38*	,21*	,37*	1,00
	p	0,00	0,00	0,00	

* Korelasyon $P < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

Toplam yalnızlıktan kaçış düzeyi ile sosyal yalnızlık alt boyutu ve toplam yalnızlık düzeyi arasındaki ilişki pozitif yönlü, orta ve anlamlıdır. Toplam yalnızlıktan kaçış düzeyi ile duygusal yalnızlık alt boyutu arasında ise pozitif yönlü, zayıf ve anlamlı bir ilişki mevcuttur. Katılımcıların yalnızlıktan kaçış düzeyleri ve yalnızlık düzeyleri orta ($r = 0,37$) bir ilişki ile birlikte artar veya birlikte azalır. Bahsi geçen iki değişkenin birbirleri üzerinde açıkladıkları varyans %13,69'dur. Katılımcıların yalnızlık düzeyleri arttıkça yalnızlıktan kaçma düzeylerinin de artması yalnızlığa yönelik toplumdaki olumsuz tutumun devam ettiği şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 9.

Yalnızlıktan kaçış ve sanal ortam yalnızlığı arasındaki korelasyon

		1.	2.	3.	4.	5.
1. Sanal Sosyalleşme	r	1,00				
	p					
2. Sanal Paylaşım	r	,5*	1,00			
	p	0,00				
3. Sanal Yalnızlık	r	,13*	-0,19	1,00		
	p	0,03	0,00			
4. Sanal Ortam Yalnızlığı	r	,87*	,73*	,34*	1,00	
	p	0,00	0,00	0,00		
5. Yalnızlıktan Kaçış	r	,23**	,41*	-,16*	,28*	1,00
	p	0,00	0,00	0,00	0,00	

* Korelasyon $P < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

Toplam yalnızlıktan kaçış düzeyi ve sanal sosyalleşme alt boyutu ile toplam sanal ortam yalnızlığı arasındaki ilişki pozitif yönlü, zayıf ve anlamlıdır. Toplam yalnızlıktan kaçış düzeyi ile sanal yalnızlık arasında negatif yönlü, zayıf ve anlamlı bir ilişki bulunurken toplam yalnızlıktan kaçış düzeyi ile sanal paylaşım

arasındaki ilişki pozitif yönlü, orta ve anlamlıdır. Katılımcıların yalnızlıktan kaçış düzeyleri ve sanal ortam yalnızlık düzeyleri zayıf ($r = 0,28$) bir ilişki ile birlikte ile birlikte artar veya birlikte azalır. Bahsi geçen iki değişkenin birbirleri üzerinde açıkladıkları varyans %7,84'tür.

Nitel Araştırma

Toplanan veriler MAXQDA 2022 programında belirli temalar ve kodlar oluşturularak analiz edilmiştir. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgular aşağıdaki gibidir.

Tablo 10.

Katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımı

	Cinsiyet	Medeni Durum	Yaş	Eğitim Durumu
K1	Kadın	Bekar	28	Yüksek Lisans
K2	Kadın	Bekar	26	Doktora
K3	Kadın	Bekar	30	Lisans
K4	Erkek	Evli	26	Lisans
K5	Kadın	Boşanmış	46	Yüksek Lisans
K6	Kadın	Bekar	26	Lisans
K7	Erkek	Bekar	25	Yüksek Lisans
K8	Kadın	Bekar	25	Lisans
K9	Erkek	Bekar	35	Yüksek Lisans
K10	Erkek	Bekar	24	Lisans

Katılımcılar, 6 kadın ve 4 erkekten oluşmaktadır. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu bekar ve lisans düzeyindedir. Yaş ortalamaları ise 29,2'dir.

Katılımcılara modern bireyi ve modern toplumu tanımlayan özelliklerin neler olduğu sorulmuş ve alınan cevaplar ekseninde *ortak kültür* belirlenen ilk kod olmuştur.

Daha doğrusu, ek olarak metropolleşen bir dünyaya doğru veya küreselleşmenin bir parçası olan toplum için veya bireylerin gerek giyim tarzlarında gerek izlediklerinde gerek yediklerinde ortak bir kültür yakalamış olmaları. Yani modern derken biraz daha çağa ayak uydurma kısaca. Böyle anlıyorum (K4).

Riesman (2019, s. 31-32) tarafından gelenek yönelimli toplumlarda bireyin grup içerisinde kalarak kendisini güvende hissetmek için feragat edilebilen bir kavram olarak ele alınan *özgürlük* modern bireyi ve modern toplumu tanımlamak için kullanılmış ve bu çalışma kapsamında en sık tekrarlanan kod olmuştur.

Serbestlik değil, özgürlüktür modernleşmeye ait olan (K7).

Özgürlüktür. Kesinlikle özgürlüktür (K8).

Oluşturulan bir diğer kod ise *bireycilik* olmuştur ve bireyciliği Taylor (2020, s. 10-11) *modernleşmenin en büyük kazanımı* olarak ifade etmektedir.

Modern birey bence her şeyden önce daha bireycidir. Toplumsallığı, topluma bakışı daha geri plana itilmiş daha çok kendini ön plana

çıkarma yönü benim dikkatimi çekiyor. Bir de hani akıl kısmı özellikle hani akılla hareket etme, düşünme taşınma ve ona göre kendi hayatına yön verme. En çok o dikkatimi çekiyor benim (K5).

Ekonomi, teknolojik gelişmeler, yeniliklere açık olma ve yalnızlık oluşturulan bir diğer kodlar olmuştur. Bu noktada, Kongar'ın (2018, s. 228) teknolojik gelişmeleri modernliğin temel kriteri olarak görmesine ve yalnızlığın Karaca (2019, s. 21) tarafından modern toplumda sıklıkla karşı karşıya gelinen bir kavram olarak ele alınmasına yer vermek gerekir.

Katılımcılara göre modernleşme ve yalnızlık arasındaki ilişki doğrusaldır. Modernleşmenin artması yalnızlığı da beraberinde getirir.

Modernleşme arttıkça insanın yalnızlığı da artıyor bence. Bu doğrusal bir ilişki oluyor sanırım. Modernlik içerisinde insanları yalnızlaştıran birçok unsur üüyor. Çoğalıyor. Modern çağ insanı yalnızlaştırıyor ve tekelleştiriyor (K1).

Arasında aslında tezat bir ilişki varmış gibi görünüyor. Fakat ben doğrusal olduğunu düşünüyorum. Bu ne demek? Aslında modernliğe doğru ilerleyen bir toplum; rahatının, yaşam alanının daha da refah olduğu daha da iyi olduğunu düşünür. Daha doğrusu şöyle, yaşam alanının rahat olduğunu düşünen birey aslında bir yandan da bir şeyini kaybediyor. Kendinin iyiye gittiğini düşünüyor aslında bir nevi. Yani gerek ekonomik olarak gerekse diğer yarınlardan kendinin ne kadar alanını genişlettiğini düşünse de aslında o alanının içinde kaybolur. Kendini sadece o alana hapsetmiş oluyor. ... Bizler sosyalleştirmizi düşündüğümüz birçok şeyi beraberinde getiriyoruz. Arkadaşlıklarımızın sayısını azaltıyoruz veya ne bileyim arkadaşlarımızla görüşme sıklığının düzeyini azaltıyoruz veya komşuculuk ilişkilerimiz... çok yakındığımız bir durum (K4).

Sosyal medya kullanımı ve yalnızlık ilişkisinde katılımcıların cevapları ekseninde oluşturulan ilk kod *yalnız sosyal medyada* olmuştur. Katılımcıların cevaplarında sosyal medya, yalnızların paylaşma ihtiyacını karşıladığı bir alan olarak görülmektedir.

Soruyu sorduğunda aklıma ilk olarak yalnız insanlar sosyal medyada daha çok zaman geçiriyormuş gibi geldi. Çünkü insanın doğası gereği bir şeyleri paylaşmaya ihtiyacı vardır. Her şeyi paylaşmaya ihtiyacı vardır ve çevresinde paylaşacağı bir insan bulamıyorsa sosyal medya aracılığı ile paylaşma ihtiyacı duyuyor olabilir. Bu yüzden de daha çok sosyal medyanın üzerine düşüyor olabilir. Bence (K1).

Sosyal medya yalnızlıktan kurtarıyor oluşturulan bir diğer koddur. K2 ifadelerinde sosyal medyanın fiziksel bir yalnızlık oluşturmuş gibi görünüyorsa da kullanıcıları farklı sosyalleşme imkanları sunduğuna ve yalnızlıktan kurtardığına yer vermiştir.

Fiziksel olarak bir yalnızlaştırma söz konusu olsa da sosyal medya içerisinde ayrı bir sosyal ortama dahil ettiği içinde bu yalnızlıktan da kurtarıyor. Yalnızlığı nasıl algıladığımız ile alakalı bir şey. Fiziksel olarak yalnız bırakıyor olabilir ama dahil olduğu, o an neye bakıyorsa onunla da bir ortaklık kurduğu için çok da yalnız olmuyor diye düşünüyorum (K2).

Sosyal medya yalnızlaştırır, oluşturulan son koddur. Ayrıca katılımcıların ifadelerinde sosyal medya kullanıcılarının yalnızlaşmasını bir süreç olarak görmeleri dikkat çekicidir.

Sosyal medyada beğenilme arzusu var. Oradan yaptığı paylaşımlar olsun mesela, oradan aldığı beğeniler olsun insanları iyi hissettirmeye başladı mesela. Bu durum modern bireye, modern insana kendini iyi hissettirmeye başladı. Bu biraz sansasyonel bir durum aslında. Çok gerçek bir durum değil. Çok ayakları yere basan bir durum değil. Bu soyut bir anlayış ama sanırım bu insanları mutlu etmeye başlıyor. Gezilen bir yerleri paylaşmak oradan alınan beğeniler sonra mesela insanların ne kadar yakışıklı ne kadar güzel olduğuna dair yapılan vurgular mesela telefonun kamerasındaki filtreler... Birbirlerini tetikleyen durumlar aslında. Sosyal medya insanı bu şekilde yalnız yaptı. Çünkü sanki yetti gibi sanki oradaki beğeniler insanlara, yetiyor gibi biraz. Gerçeklik isteğinden gerçek insanların düşünceleri isteği düştü gibi biraz. Soyut bir beğeni aslında oradaki ama birçok şeyin önüne geçti. Bu çok tehlikeli bir durum aslında çünkü gerçeklikten kopma durumuna geldi. Bu insanları yalnızlığa itti (K9).

Aslında sosyal medyaya ilk girildiğinde insan kendisini hiç yalnız hissetmiyor. İlk başta çünkü çok fazla insanla iletişim kurabiliyor insan ve çok fazla etkileşime geçebiliyor. Aslında bilgiye ulaşabiliyor. Bir yandan bu yönleri iyi ama şöyle bir şey oluyor. Bir yerden sonra da o kadar kalabalığın içinde yalnızlık da olabiliyor. Çünkü yüz yüze iletişim azalmış oluyor sosyal medya içerisinde. Yüz yüze iletişim azaldığı içinde belki de bu modern hayatta kendimizi yalnız hissetmediğimizi düşündüğümüz zamanlarda yalnız da hissediyor olabiliriz farkında olmadan. Ama bir yandan da sosyal medya bizi kalabalığın içerisine atıyor. Nasıl yalnız kalıyoruz onu da bilemiyorum. Çok ilginç oluyor. Aslında çok fazla insanın olduğu bir yerdeyiz, sosyal medya içerisinde. Ama yine de yüz yüze

ile aynı olmuyor diye düşünüyorum (K3).

Modernleşme öncesinde sadece bireysel yansımaları ve sonuçları olduğu varsayılan yalnızlık, modernleşmeyle hem bireysel hem de toplumsal yansımalara sahip bir kavram haline gelmiştir. Yalnızlığın topluma olan yansımada *toplumsal ilişkiler* önemli bir yer tutar.

Modern öncesi toplumlarda daha çok oradaki meselede insanlar çok olmayı, çoğul olmayı daha çok seviyordu. Gerek akraba ilişkileri gerek misafirlikler gerek ziyaretler gibi ama yalnızlık şimdi toplumun içerisine de karışmış durumda... Modern öncesi toplumda evet biz beraber olduk, birlikte olduk, birlikte hareket ettik, birlikte bir şeyler yaptık. Bu zamanların yalnızlığında, yalnızlığın topluma olan yansımada evet biz bir masada oturduk yemek yedik ama herkes kendince eğlendi, kendince düşüncelere kapıldı, kendi telefonuna kendi sosyal mecrasında gezindi. Bunlar çok konuşulur oldu. Bu şekilde net bir yansıması var. Çok büyük bir fark var modern öncesi ile de. Bunları ifade edebiliriz (K10).

Mesela sürekli buna ben de dahil WhatsApp üzerinden mesajlaşma içerisindeyiz. Arayıp neden sesini duymuyoruz ki, uzakları yakın etmiyoruz, bir konuşma gerçekleştiriyoruz. Halbuki gönül kazanmak, hoşbeş etmek, bir iki tebessümü paylaşmak, hal-hatır sormak 5-10 dakika bilemedin yarım saatlik bir zaman. Bu yapaylığımıza dair bir örnektir. Ben hapishanedeki mahkumların dışardaki insanlardan farksız olduğunu düşünüyorum bir yandan da. Onlar da yalnız, onlar da yalnız. Ancak içeridekiler bir çay içip birbirleri ile sohbet ediyorlar. Dışardaki insanlar onu bile yapamıyorlar bu çok üzücü (K4).

Kültür ve belirsizlik oluşturulan bir diğer kodlardır. Katılımcıların ifadelerinde yalnızlığın kültür aktarımını olumsuz yönde etkileyebileceğine ve belirsizliğin modern toplumda yalnızlığın bir sonucu olarak yer aldığına vurgu yapılmıştır.

Katılımcılara son olarak toplumsal yalnızlığa karşı alınabilecek tedbirlerin neler olabileceği sorusu yöneltilmiştir. Bazı katılımcılar böyle bir sorunun toplumda yaşanmayacağını belirtmiş, bazı katılımcılar için toplumsal yalnızlık önlenemez bir durum olarak ele alınmış, bazı katılımcılar ise çeşitli çözüm önerileri sunmuştur. K2, toplumsal bir yalnızlık sorunu ile karşı karşıya kalınmayacağını ifade edenlerdendir. Ona göre toplumun ve toplumsal kurumun işleyişini devam ettirebilmesi için belli bir gruba aidiyet gereklidir ve bireyler bir gruba aidiyetini kaybettiğinde bile başka bir gruba aidiyeti devam eder.

Ben aslında çok da yalnız kalınacağını da düşünmüyorum. Yani bir şekilde bir yerden ayrılınca da bir yerde yalnız hissedilse de ister istemez başka bir şeyde ya da başka bir gruba, topluma ya da

topluluğa ya da ne ise bu bir bağlılık söz konusu. O yüzden ben tamamen bir toplumsal yalnızlık olacağını düşünmüyorum. Çünkü toplum bir şekilde kendi işleyişini devam ettiriyor. Toplumun kendi kurumları da işleyişini devam ettiriyor. İnsanı mesela sosyal medya kullanarak aileden alsak dahi hani ailesinden uzaklaşıyor yalnızlaşıyor desek dahi mutlaka başka bir gruba aidiyetini devam ettiriyor. O yüzden ben tamamen yalnızlık olacağını düşünmüyorum (K2).

Toplumsal yalnızlığı önlenemez bir durum olarak gören katılımcılar, bazı bireysel tedbirler alınsa bile alınabilecek tedbirlerin yeterli olmayacağına vurgu yapmaktadır.

Ben bu konuda herhangi bir tedbir alınabileceğini düşünmüyorum ama devamını açıklayamam. Bu içsel bir şey. Bu tedbir alınabilecek bir şey değil. Bence çağımızın en büyük problemi bu ve ilerleyen yıllarda daha da yalnızlaşacağımız düşüncesindeyim (K8).

Son olarak alınabilecek tedbir önerilerinde ise aile kurumu ve aile içi ilişkilere önem vermek, teknolojinin olumsuz özelliklerine karşı bilinçli olmak, kültür aktarımının sağlanmasına yönelik adımlar atmak ve kişisel gelişime önem vermek yer almaktadır.

Çok uzun bir sürede oluşan kadim kurumlarımız var. Mesela aile; insanlıkla sosyalleşme ile başladı ve hala devam ediyor. Hani o kadar da yıkıldı, bitti denilse bile. Bunu aileyle yapabiliriz diye düşünüyorum. Çünkü; kendi çalışmamda da gerek mülakatlarda gerekse anketlerde olsun hipotezimizin çürüdüğünü gördüm. Biz, hipotezimizde aile değerlerimizde çok büyük bir aşınma olduğunu, geri dönülemez olduğunu ve normal kuşak farkının çok üstünde bir farklılık olduğunu düşünmüştük. Şu an bakıyorum ben, o olmamış (K5).

İnternet ve sosyal medyanın dezavantajlarını en az düzeye nasıl indirgeyeceğimiz üzerinde durmalıyız. Bir insan internete veya sosyal medyaya ayırdığı zamanın üçte ikisini kitaplara ayırabilirse gerçek dünyayı orada keşfedebilir. İnsanın kendisini, insanları, doğayı keşfetmesi gerekiyor. İnsanın kendisini keşfetmesi kitaplarla, bir film gösterimi ile nasihat ile öğüt ile olabilir (K4).

Ayrı ayrı toplanmış ve ayrı ayrı analiz edilmiş olan nicel ve nitel veriler, sonuç başlığı altında birleştirilecektir.

SONUÇ

Modernleşme ve sosyal medya ile yalnızlık arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlayan ve karma yöntem araştırmaları arasında yer alan eş zamanlı karma yöntemler araştırma deseni ile yürütülen bu çalışmada örneklem; nicel araştırma

için 300, nitel araştırma için ise 10 katılımcıdır. Örneklemenin demografik özelliklerini birbirine benzerdir. Dikkat çeken ilk bulgu katılımcıların %15,7'sinin yalnız yaşamasıdır. Türkiye İstatistik Kurumu 2022 yılı verilerinde solo yaşam oranı %17,9'dur. Bu çalışmada solo yaşama oranının düşük oluşunda içerisinde bulunulan ekonomik koşulların ve çalışmanın pandemi sürecinin hemen sonrasında gerçekleştirilmesinin etkisi olabilir.

Cirhinlioğlu ve diğerlerinin çalışmasında 3,81, Yıldırım'ın çalışmasında ise 3,64 olarak hesaplanan modernleşme ortalaması bu çalışmada 3,79 olarak hesaplanmıştır ve ulaşılan sonuç diğer çalışmalar ile benzerlik göstermektedir. Katılımcılara yöneltilen ilk soruda modern bireyi ve modern toplumu tanımlayan özellikler sorulmuştur ve alınan cevapların literatür ile uyumlu olduğu görülmüştür.

Modernleşme ve yalnızlık arasındaki ilişkinin incelenmesi, araştırmanın alt problemleri arasında yer almaktadır. Nicel araştırma kapsamında yapılan Pearson korelasyon testinde göre modernleşme ve yalnızlık arasında bir ilişki bulunmamaktadır. Ancak modernleşme ölçeği alt boyutları ile yalnızlık ölçeği alt boyutları arasında pozitif ve negatif yönlü ilişkiler mevcuttur. Ayrıca yalnızlık düzeyi ile cinsel eşitlik alt boyutu arasında negatif yönlü bir ilişkinin tespit edilmesi dikkat çeken bir diğer husus olmuştur. Modernleşme ve yalnızlık arasında bir ilişkinin tespit edilememesinde örneklemenin orta dereceli yalnızlardan (%52,7) ve yalnız olmayanlardan (41,3) oluşmuş olması etkili olabilir. Modernleşme ile sanal ortam yalnızlığı arasında ise pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Görüşme gerçekleştirilen katılımcılar ise modernleşme ve yalnızlık arasında doğrusal bir ilişkinin olduğu görüşündedir.

Çalışmanın bir diğer alt problemi; sosyal medya ve yalnızlık arasındaki ilişkidir. Elde edilen sonuçlar, hem sosyal medya kullanımının yalnızlığı artırdığı hem de sanal ortam yalnızlığı artan kişilerin yalnızlıktan kaçmak için sosyal medya kullandığı yönündedir. Yalnızlıktan kaçış düzeyi ile sanal ortam yalnızlık düzeyi arasındaki pozitif yönlü ilişki, bu noktada tekrar vurgulanabilir. Görüşme gerçekleştirilen katılımcılar da benzer şekilde sosyal medya ve yalnızlık arasındaki ilişkide; sosyal medyanın yalnızların mekanları olmasına, sosyal medyanın yalnızlıktan kurtardığına ve sosyal medyanın yalnızlaştırdığına yönelik ifadelerde bulunmuş hatta bazı katılımcıların bu durumun bir süreç olduğunu ifade etmiştir.

Yalnızlığın topluma olan yansımalarının nasıl olduğu çalışmanın bir diğer alt problemidir. Görüşme gerçekleştirilen katılımcılara göre sosyal ilişkiler, yalnızlığın topluma olan yansımaları en net olarak sosyal ilişkilerde görülmektedir. Sosyal ilişkilerdeki değişimin yanı sıra kültür aktarımının sekteye uğraması ve toplumdaki belirsizlikte yalnızlığın topluma olan yansımalarıdır.

Toplumsal bir yalnızlık sorununda alınabilecek bireysel ve toplumsal tedbirlerin neler olduğu çalışmanın son alt problemidir. Görüşmeciler bu konuda üç farklı görüş dile getirmişlerdir. İlk görüş toplumsal bir yalnızlık sorunu ile karşı karşıya gelinmeyeceği yönündedir. Çünkü toplumsal ilişkilerin ve toplumsal kurumların devam etmesi için grup aidiyeti gereklidir ve bireylerin kaybolan grup aidiyetlerinin yerine yenisini koymaya meyillidir. Bu görüşe istinaden modern yaşam içerisinde yalnızlaşan insanların sosyal medyada yeni sosyal ilişkiler kurmaya yönelmesi örnek olarak verilebilir. Bir diğer görüş ise alınabilecek bireysel tedbirlerin yeterli olmaması ve ulaşacak sorunun tedbir alınamaz ve önlenemez olduğu yönündedir. Bu noktada ise modern toplumdaki risklerin özellikleri anımsanabilir. Son görüş ise getirilen çözüm önerileridir. Bu çözüm önerileri; aile içi ilişkilere ve kültür aktarımına özen gösterilmesi, teknolojinin bilinçli kullanımı ve bireylerin kişisel gelişimlerine özen göstermeleridir.

Çalışmanın ana problemi olan modernleşme ve sosyal medya ile yalnızlık arasındaki ilişki nitel ve nicel verilerden elde edilen tüm bulgulara göre değerlendirildiğinde modernleşme sonucunda yalnızlığın arttığını ve artan yalnızlığın sosyal medya kullanımının artmasına yol açan etmenlerden biri olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca sosyal medya kullanımı yalnızlığa kesin bir çözüm üretemediği halde sosyal medya kullanıcıları için yalnızlıktan kaçmanın yolunun yine de sosyal medya kullanımı olduğu görülmektedir. Toplumsal ilişki kurma ihtiyacı, sosyal medyanın yalnızlıktan kurtarmamasına rağmen kullanıcıların yalnızlıktan kaçmak için yine sosyal medya kullanmasının nedeni olarak kabul edilebilir.

KAYNAKÇA

- Altun, F. (2021). *Modernleşme kuramı*. İnsan Yayınları.
- Amaghani, F. F. ve Akbağ, M. (2018). Gençlerde sosyal medyaya yönelik tutumlar ve yalnızlık: İlişkisel bir inceleme. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 15(6), 5—24. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/genclikarastirmalari/issue/66476/1040669>
- Arslan, F. (2011). *Wallerstein'in modern dünya sistemi modeli açısından modernleşme kuramı* (Tez no. 296294) [Yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Ataizi, M. (2019). Sanal iletişim. E. Eroğlu, A. H. Yüksel (Ed.), *Etkili iletişim teknikleri*, içinde (s.s. 38—59). Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Baudrillard, J. (2018). *Amerika*. (Y. Avunç, Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Beck, U. (2011). *Risk toplumu: başka bir modernliğe doğru*. İthaki Yayınları.
- Bekhet, A. K., Zauszniewski, J. A., Nakhla, W. E. (2008). Loneliness: Aconceptanalysis. *Nursing Forum*, 43(4), 207—219. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6198.2008.00114.x>
- Berger, P. L., Berger, B. ve Kellner, H. (1985). *Modernleşme ve bilinç*. (C. Cerit, Çev.). Pınar Yayınları.
- Bostancı, M. (2019). *Sosyal medya dün bugün yarın*. Palet Yayınları.
- Cereci, S. (2019). *Sosyal medya çağlar, ağlar, bağlar*. Onto Yayıncılık A.Ş.
- Cirhinlioğlu, Z., Ok, Ü. ve Cirhinlioğlu, F. G. (2013). *Dindarlık, ruh sağlığı ve modernite*. Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.
- Çalap, C. ve Çebi, E. (2020). Gençlerin sosyalleşme ve yalnızlaşma deneyimleri açısından sosyal medya: Karadeniz Teknik Üniversitesi örneği, *İmgelem*, 7(4), 439—467. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/imgelem/issue/58047/805265>
- Çaycı, A. E. ve Çaycı, B. (2017). Sosyalleşme yanılması: Dijital kalabalıklar içinde yalnızlaşan bireyler. A. Z. Özgür ve A. İşman (Ed.). *İletişim Çalışmaları 2017* içinde (44—61). Sakarya.
- Çuhacı, A. (2007). Ulrich Beck'in risk toplumu kuramı. *Sosyoloji Dergisi*, 17(3), 129—157. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusosyoloji/issue/520/4741>
- Deveoğlu, M. (2020). Yalnızlığın yeni hali: Dijital yalnızlık. E. Eğribel, Y. Yıldırım (Ed.) *Sosyologca 18-19* içinde (341—352). Doğu Kitabevi.
- Edosomwan, S., Prakasan, S. K., Kouame, D., Watson, J., Seymour T. (2011). The history of social media and its impact of business, *The Journal of Applied Management and Entrepreneurship*, 16(3), 79—91. https://www.researchgate.net/publication/303216233_The_history_of_social_media_and_its_impact_on_business

- Erdoğan, B. (2020). Modern toplumda yalnız yaşamak, yeni bir norm olarak bekârlık. E. Eğribel, Y. Yıldırım (Ed.) *Sosyologca 18-19* içinde (293—316). Doğu Kitabevi.
- Foley, M. (2011). *Saçmalıklar çağı*. (A.Sezgingüredi, Çev.). Bkz Yayıncılık Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.
- Giddens, A. (2019). *Modernite ve bireysel kimlik*.(Ü. Tatlıcan, Çev.). Say Yayınları.
- Giddens, A. (2020). *Elimizden kaçıp giden dünya*. Alfa Yayınları
- Gierveld, D. J. ve Kamphuis, J. (1985). The development of a rash-type loneliness scale. *Applied Psychological Measurement*. 9, 289—299. <https://conservancy.umn.edu/handle/11299/102185>
- Gökçen, A. ve Ulutaş, E. (2019). Toplumsal bir tip: misafir, *ADAM AKADEMİ Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 111—136.<https://doi.org/10.31679/adamakademi.544669>
- Karaboğa, M. T. (2018). Üniversite öğrencilerinin bir sosyalleşme alanı olarak sosyal medya hakkındaki görüşleri, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(3), 912—936.<https://doi.org/10.17860/mersinefd.475515>
- Karaca, E. (2019). *Sosyolojik kuramda yalnızlık: Modern toplum ve mesafe kültürü*.(Tez no.581856) [Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Karagülle, A. E., ve Çaycı, B. (2014). Ağ toplumunda sosyalleşme ve yabancılaşma, *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 4(1), 1—9. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tojdac/issue/13016/156815>
- Kaya, M. (2012). Klasik sosyolojik perspektifte modernleşme tartışmaları. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 110—130. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/birtop/issue/3529/47983>
- Kızıılçelik, S. (1996). *Postmodernizm dedikleri*. Saray Kitabevleri.
- Kim, Y. Y. ve Kim, M. H. (2017). The impact of social factors on excessive online game usage, moderated by online self-identity. *Cluster Computing*, 20(1), 569-582.
- Komito, L. ve Bates, J. (2009). Virtually local: Social media and community Amongst polishnational in Dublin, *New Information Perspectives*. 61(3), 232—244.
- Kongar, E. (2018). *Toplumsal değişme kuramları ve Türkiye gerçeği*. Remzi Kitabevi.
- Korkmaz, Ö., Usta, E. ve Kurt, İ. (2014). Sanal ortam yalnızlık ölçeği (SOYÖ)

geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(2), 144—159. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hunefd/issue/7788/101812>

Körler, Y. (2011). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin çeşitli değişkenler açısından yalnızlık düzeyleri ve yalnızlık ile sosyal duygular öğrenme becerileri arasındaki ilişkiler*. (Tez no. 286824) [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Macionis, J. J. (2015). Sosyal değişim: Geleneksel, modern ve postmodern toplumlar. A. Arslan (Hzl.), V. Akan (Çev.). *Sosyoloji*, içinde (625—649). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.

Özen, Ü. ve Korukçu-Sarıcı, M. B. (2010). Yalnızlık olgusu ve sanal sohbetin yalnızlığın paylaşımına etkisi: üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari ve Bilimler Dergisi*, 24(1), 149—159. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/atauniiibd/issue/2698/35574>

Özodaşık, M. (2020). *Modern insanın yalnızlığı*. Palet Yayınları.

Riesman, D. (2019). *Yalnız kalabalık: Amerikan toplumsal karakterinin değişimi üzerine bir inceleme*. (Y. Erdem, Çev.). Heretik Basın Yayın Sanayi ve Ticaret Limitet Şirketi.

Ritzer, G. (2011). *Klasik Sosyoloji Kuramları*. (H. Hülür, Çev.). De Ki Basım Yayım LTD.

Simmel, G. (2017). Metropol ve tinsel hayat. (N. Kalaycı, Çev.). *Modern kültürde çatışma* içinde (s.s. 93-110). İletişim Yayınları.

Simmel, G. (2017). Modern kültürde çatışma. (T. Bora, Çev.). *Modern kültürde çatışma* içinde (s.s. 55-81). İletişim Yayınları.

Simmel, G. (2020). *Bireysellik ve Kültür*. (T. Birkan, Çev.). Metis Yayınları.

Solmaz, B. (2011). Modernlik ve modernleşme kuramlarına yöneltilen eleştiriler. *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 32, 35—58. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/neuifd/issue/19688/210270>

Süleymanlı, E. (2018). Solo yaşam olgusuna sosyolojik bakış. *Psikohayat*, 19(9), 20—23. https://www.academia.edu/38350420/_Solo_Ya%C5%9Fam_Olgusuna_Sosyolojik_Bak%C4%B1%C5%9F_pdf

Süleymanlı, E., Çaylak, M., Atlı, M., Akdağ, Z.S., Değirmenci, S. (2020). Göçmen yalnızlığının sosyo-psikolojik açıdan değerlendirilmesi. E. Eğribel, Y. Yıldırım (Ed.) *Sosyologca 18-19* içinde (269—291). Doğu Kitabevi.

Taylor, C. (2020). *Modernliğin Sıkıntıları*. (U. Canbilen, Çev.). Ayrıntı Yayınları.

Tezcan, M. (2017). Çoklu modernlikler sosyolojisi ve Türkiye. *Sosyoloji Konferansları*, 1(55), 315—331. <https://www.acarindex.com/pdfs/130709>

Toraman, S. (2021). Karma yöntemler araştırması: Kısa tarihi, tanımı, bakış açıları ve temel kavramlar. *Nitel Sosyal Bilimler*, 3(1),1—29. <https://doi.org/10.47105/nsb.847688>

TÜİK(2023). İstatistiklerle Aile, 2022. Haber Bülteni Sayı: 49683.

Tutgun-Ünal, A. (2020). Yalnızlık ve yalnızlığın belirleyicileri üzerine bir alanyazın incelemesi. E. Eğribel, Y. Yıldırım (Ed.) *Sosyologca 18-19* içinde (317—340). Doğu Kitabevi.

Türkel, Z. ve Dilmaç, B. (2019). Ergenlerde sosyal medya kullanımı, yalnızlık ve yaşam doyumu arasındaki yordayıcı ilişkiler. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 57—70. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/neueefd/issue/45274/545179>

Ulutaş, E. ve Gökçen, A. (2019). Toplum tipleri ve yalnızlık halleri. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 17(10), 1809—1834. <https://doi.org/10.26466/opus.519612>

Yetişkin, E. (2013). Beğen ve paylaş: Yeni medyaya mikro-sosyolojik ve ekonomipsikolojik bir bakış. B. Özçetin, G. Göker, G. Bayraktutan, İ. Sayımer, T. Çomu (Hzl.) *Yeni medya çalışmaları 1. ulusal kongresi: Kuram, yöntem, uygulama ve siyasa* içinde (s. 270—283). Alternatif Bilişim Derneği Genel Merkezi.